

הלכות חל המועד סימן תקל"ט

באר הגולה 22

יב (מ) *כאין (טו) לוקחים בתים ובתים עבדים ובהמה [אלא] (מא) לצרף המועד, או לצרף המוכר *שאין לו מה לאכל, יאו לצרף השוכר (מב) שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה לאכל: הגה ונדקא הני דאיכא פרסום בקנינות ואנשי מלתא, (מג) אכל שאר (טו) כלים נהגו לקנותו בצנעה (המגיד): **יג** (יז) להלוות לאינו יהודי ברבית לאותם שרגילים ללוות ממנו מותר, משום (מד) דהוי דבר האבד, ולאותם שאינם רגילים ללוות גם כן מותר, והוא שיקחו רבית של שבוע ראשון (מה) ויוציאו (יח) בשמחת יום טוב: הגה ומתן לקח ערבות במועד (מו) על הלואה שצדקה אחר המועד (הגיא): **יד** להלוות דשלקנותו בקביעות וחלוף, (מז) אסור:

כ משנה שם ג הנהא
אשרי שם ד טור
קטב אביר הוראיש
ח הירמיהו בן
קטא דמועד טור

באר היטב

פסח יצשו כן, כ"י: (טו) לוקחים. ומן הא"י מותר לקנות הכל דהוי כמציל מנזק, ש"ג, כה"ג, מ"א: (טו) כלים. המ"א העלה שאין להקל מאחר שכלול למצא אחר המועד, ומשי"ת קטב כ"א נהגו לקנותו, פ"ל מ"י שמדינא אין נזקו לקנותו: (יז) להלוות. ד"ל לפרקמטיא, דהתם יש טוח גדול וגם לפעמים יקנה בלקר וצדעה, משא"כ בהלואה, הוראיש; והמ"ט שרי נפי להלות לישראל ברוח בדרך החר ומתן ג"כ לעשות עסקא לתן לו מעות, מ"א: (יח) בשמחת. ואם הלוואה נרבה ונדע עינו להוציא כ"כ, מ"ט נעשה הטוב שישכיל, מת"ל. וקשונתה מצות פחה"ט להלוות לשנה, אם רגיל לקנות ב' ב' יקנה א' א', ד"מ:

שערי תשובה

[ז] להלוות כו'. עין בה"ט. ועין בחב"י ח"ב סימן רכח שכתב שאין למחות בנהגים להלוות, ולפי העצמים שכתב שם משמע דאף אם אין לזכות רבית של השבוע להוציא לצדק יו"ט שרי, ומ"מ פשיטא להקשותה יש לעשות כמ"ש כאן: שמדינא אין נזקו לקנותו: (יז) להלוות. ד"ל לפרקמטיא, דהתם יש טוח גדול וגם לפעמים יקנה בלקר וצדעה, משא"כ בהלואה, הוראיש; והמ"ט שרי נפי להלות לישראל ברוח בדרך החר ומתן ג"כ לעשות עסקא לתן לו מעות, מ"א: (יח) בשמחת. ואם הלוואה נרבה ונדע עינו להוציא כ"כ, מ"ט נעשה הטוב שישכיל, מת"ל. וקשונתה מצות פחה"ט להלוות לשנה, אם רגיל לקנות ב' ב' יקנה א' א', ד"מ:

משנה ברורה

קנין לבשל לצרף יום טוב שני, גם כן שרי: **יב** (מ) אין לוקחין וכו'. ומן העכו"ם, יש אומרים (לו) דמותר לקנות בתים ויעודות וקרמית וצדדים ובהמה, מפני שהוא כמציל מנזר. וישן כבאר הלכה: (מא) לצרף המועד. דהנהגה בתים לדורו⁽¹⁾ ואבנים לתפן פתלו, וידלקמן בסימן תקמ, וצדדים לשמשו: (מב) שמוליך הדברים הנקנים, ורצה לומר, לבית הקונה. והנהגו בשכיל שהשכיר אין לו מה לאכל המירו להמוכר והקונה לעשות משא ומתן כדי שישתכר השכיר, והוא הדין השרסור. המשמע מאחרונים (מג) דנדקא אם האמת פן הוא שעושים המסחר בשכיל זה השכיר⁽²⁾, אכל לא שיערימו לסחר ולומר שפונתם כדי שהשרסור וכהומה ירוחמו: (מג) אכל שאר כלים וכו'. המגן אברהם (לג) וכן שארי אחרונים העלה שאין להקל גם בשאר פלים שלא לצרף המועד, אם לא שלא ימצאם בזול לא אחר המועד: **יג** (מד) דהוי דבר האבד. שאם לא ילנה להם (מ) וילכו למקום אחר, ויגילוהם לבוא אליו ולא יבואו עוד אצלו, (מח) ויבנה אין צריף להוציא בשמחת יום טוב: (מה) ויוציאו בשמחת יום טוב. הינו יותר ממה שהיה מוציא אם לא היה מרויח בזה זה. ובה אפלי (מז) פאפן המבאר בסעיף ד להחמיר וקנון מי שיש לו מעות ברוח וכו', עין שם, הקא שרי, משום דכמה פוסקים סוברין דהלוואה אינו דומה לל"ף לפרקמטיא, דהתם יש טוח גדול דקדוק שחי המנה ומתוך טרדתו ימנע משמחת יום טוב, וגם לפעמים יקנה בלקר וצדעה, מה שאין פן בהלואה, לפיכך מקלינן יותר. ומתאי טעמא שרי נמי להלוות לישראל ברבית בדרך החר, ומתן גם כן לעשות עסקא לתן לו מעות [אחרונים]: (מו) על הלואה שצדקה אחר המועד: דההלואה הוא אחר המועד לא חשיב לל עושה סחורה במועד: **יד** (מז) אסור. דכ"י האי פנא (מג) הרי פרקמטיא⁽³⁾ לרברי הכל⁽⁴⁾:

באר הלכה

יותר מכדי שתתנו לשנה לא מקרי בקונה כדי להרדס ולכן אסור, דטרמא ומתא דכרי הוא. וכמשנה ברורה העסקנו דעת הסו"מ דה"ה ונדקא דלמעשה יוכל לסמוך על דעת ה"ה, והמקל כאלה נהגו גם כן אין מוחין בזה: * אין לוקחין וכו'. עין משנה ברורה מה שכתבו דמן העכו"ם יש אומרים דמותר לקנות בתים שדות וקרמית וכו' מפני שהוא כמציל מנזר, פן קרב השלטיגבורים בשם מוסקפא וקבוא המגן אברהם ואלה נהגו. ומה שכתב הטעם מפני שהוא כמציל מנזר אינו מסבם לעניות דעה מהפוסקים, דבחסדקתא סתמא: וכתב ומעלה בערפאות של עכו"ם מפני שהוא כמציל מנזר, ומש"ל עליון זה איכא פשוטה ונה דף יג לענין הולכין ליריד של עכו"ם, ומבאר שם ברש"י דקאי על הערפאות, דשרי משום שהוא כמציל מנזר, וכן מבאר בקפרי"משה פרק ט הלכה יד והביא גם כן הפירוש רש"י אלו, וגם פ"ש שם עמוד ב דשקיל וטרי בטעמא, משמע נמי דלא קאי האי 'כמציל מנזר' על עצם המד הלוקחה וכן על הערפאות נאכן בשלטיגבורים שם בשם רבנו יונה משמע קצת דבריו כאן. ואם כן הני נמי צריף לפרש על הכתיבה והעלאת הערפאות דמותר פמיעד מפני שהוא כמציל מנזר, אם כן צריף טעם אחר להסיר הלוקחה מעכו"ם ביום טוב. אכן גם עצם דין זה לעניות דעה לא ברור הוא, דכל הראשונים לא העתיקו קלל מוסקפא זו, ומדמשמיה הרמב"ם וכל הפוסקים לתוספתא זו נראה דלא סבירא להו זו להלכה, והרמב"ם סתם וכתב דין המשנה דאין לוקחין בתים וכו' נק לצרף המועד, ולא חלק קלל דמעכו"ם מותר לקנות בתים בכל אופן, והטעם יש לומר, כיון דהמשנה סתמא: אין לוקחין וכו' אלא לצרף המועד, ולא חלקה דמעכו"ם שרי, וכן פ"ש לא הביאה לתוספתא זו לחלק בזה, אלא דלא סבירא לה להלכה, וביותר, דהמשנה פרשה: אלא לצרף המועד או לצרף המוכר, אלא דאין למי עוד אפן החר. ועוד אפשר לומר, דהרמב"ם ושארי פוסקים שלא כתבו החר זו ובארים התוספתא בפרש אחר מהשליטי גבורים, דהתוספתא לא באת לתדוש דמעכו"ם שרי טפי מישראל, וכן דמעכו"ם נמי שרי, ומקרי נמי לצרף המועד ונדקא, ולא הצריכה לבאר זאת דקאי על המשנה, והוספה רק זאת דמעכו"ם נמי שרי, אף דדברים אלו צריף לכתב והעלות בערפאות אפילו הכי מותר, הינו דהלוקחה מותר לצרף המועד, הכתיבה והערפאות נמי שרי משום שהוא כמציל מנזר [וכנ"ל מרש"י והפס"י משנה] [ולולי דסתמינא הייתי אומר עוד דהתוספתא לא קאי ככל לענין מועד, דכל לשון התוספתא נשנית בעבודה ונה דף יג וכעובדו דף מ לענין הולכין ליריד של עכו"ם, ותסר כאן רק אלו התבות: דכדבר האבד הוא, שלא ימצא ביום אחר [ושם בפרקתא הקודמת מקרי גם כן פמועד לרבר האבד], וכמו שהביאה כאן פ"ש דף יא לענין דבר האבד, ותנא נמי עבודה ונה פי האי גונא, עין שם. ועין בעבודה ונה ברא"ש גרין בשם המש"אומרים דכל החר הוא נפי עבודה ונה משום דכדבר האבד הוא הכדור משכח לקנותו, ואם כן לפי זה אין לה שום מוסקפא להמיר כאן, אם לא תימא דמשמע זה המיר גם בחל המועד לילך ליריד ולקנות מהם דביום אחר אפשר שלא ישיגם, אכל אם כן הנה לו לשלטיגבורים להפדי נדקא נרד]. וכן מכל מקום לענין פתים ויעודות בארץ ישראל אפשר דיש להקל מפני ישוב ארץ ישראל⁽⁵⁾, אכל באפן אחר לעניות דעה אין דין זה ברור קלל: * שאין לו מה לאכל או לצרף השוכר וכו'. עין פנא דאברהם סימן תקמב, וכן פסק לעיל בסעיף ד, דאפילו יש לו מה לאכל אך רצונו כדי שירוח ויוציא יותר לשמחת יום טוב ממה שדרכו להוציא, גם כן שרי. ועין לעיל בסעיף ד במה שכתב ונדקא לי וכו', ועין לקמן בסוף דבריך דלשות בצנעה⁽⁶⁾, עין שם במשנה ברורה:

שער הצדקה

(ל) מני אברהם בשם שלטיגבורים: (לג) עין פרי מגדים: (לד) אלהי הנה והגריא ומאמר מרדכי: (מ) רבנו תם והרא"ש: (מא) שם: (מב) אלהי וטא: (מג) הנריא ושארי פוסקים:

הַלְבוּת חַל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקְלָט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לוט]

בְּגוֹן לְבִשְׁל לְצַרְף יוֹם טוֹב שְׁנִי, גַּם-כֵּן עָרִיב⁽³⁰⁾.

30) ואף שנמלאכת חול המועד לחלק מהפוסקים היא מדאורייתא, ויום טוב שני הוא מנהג, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ב) שמי"מ התירו לבשל בחול המועד עבור יום טוב שני, כמו שפטר מהנחת תפילין ביום טוב שני והייבו לומר בו קידוש ולא חשו לאיסור ברכה לבטלה. והוסיף שלא זו בלבד, אלא אף אם יכול הבן חוץ לארץ לבשל לעצמו, מי"מ מותר לבן ארץ ישראל לבשל עבורו, כיון שבני ארץ ישראל מחויבים לראות ולהשתדל שבני חוץ לארץ ישמחו ביום טוב שני. אמנם, במקום אחר (שש"כ פס"ז הע' כח) הובא שדעתו שדוקא אם קשה לאורח בן חוץ לארץ לבשל לעצמו מותר לבן ארץ ישראל לבשל עבורו. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רמג) שאסור לבן ארץ ישראל לבשל בחול המועד לצורך בן חוץ לארץ ליום טוב שני שלו.

[ביה"ל ד"ה אין לוקחין]

ודק מכל מקום לענין סמים ושוחות בארץ ישראל אפשר דיש להקל מפני ישוב ארץ ישראל⁽³³⁾.

33) וכן לענין מלאכת שבת דאורייתא שאסורה אף על ידי נכרי ואפילו לצורך מצוה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' שו ס"ק מז) שמשום ישוב ארץ ישראל התירו.

[ביה"ל ד"ה שאין לו]

וענין לקפוץ קטוף סימן תקמב דצריך לצשות בגנצא⁽³⁴⁾.

34) שכתב במשנ"ב שם (ס"ק ז), שכשעושה מלאכה יעשה בצניעא, כיון שהרואה אינו יודע שאין לו מה יאכל. ואב אין לו כלל מה לאכול ואינו יכול לעשות מלאכה בצניעא, מותר לו לעשות אף בפרהסיא. ולגבי סחורה שמוותר למוכרה כדי שירחיק ויציא יותר לשמחת יום טוב, כתב בשעה"צ לעיל (סי' יז) שתהיה החנות סגורה, ופותחה במקצת כשכא הקנה לקנות.

[משנ"ב ס"ק מז]

דבכי האי גוונא הוי פרקמטיא⁽³⁵⁾ לְדַבְרֵי הַכֹּל⁽³⁶⁾.

35) ואף שלעיל (ס"ק ז) כתב שגביית חוב בעלמא אין זה בכלל איסור סחורה, וכן התיר השו"ע לעיל (סי' ז) לדעה אחת להלוות לחבירו על חפץ או סחורה, וביאר המשנ"ב (ס"ק ב) שהלואה איננה בכלל איסור פרקמטיא, כתב הערוך השלחן (סי"ט) שפיון שהשלחנות עוסקים בכך בקביעות, הרי זה ככל מסחר שאסור בחול המועד.

36) ולענין הבנקים בזמנינו, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רב) שדינם כדון שולחנות הקבועים שאסור לסחור בהם בחול המועד. אכן, מותר להפקיד כסף בבנק כדי שלא יגנב או כדי שלא ירד מערכו, אבל אסור להפקיד בכדי להרויח. וכן מותר למשוך כספים מהבנק או להמיר מטבע לצורך המועד. ודעת הגר"י ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תעג) שאם אפשר להוציא לפני המועד את כל הכסף המזומן שצורך לו במועד בלא שיגרם לו נזק כספי מוכר, עדיף שיעשה כן כדי שלא יזדקק להשתמש במכשיר למשיכת מזומנים במועד. ודעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ח הע' ח) שאם אדם נצרך להלוואה, עדיף שילוח מחבירו ולא יזדקק לשותפו הבנק בחול המועד.

ולענין רכישת מניות או מכירתן במועד, דעת הגר"י פיינשטיין (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסה-ה) שאסור לסחור במניות אלא אם כן צריך את הכסף כדי להוציא יותר לשמחת יום טוב, או שיש חשש שיחלו רמיהן, שאז הוא ידבר האב"ד ומותר למוכרו, ובזמן שיש אינפלציה גדולה ורוצה להשקיע את כספו בניירות ערך בכדי לשמור על ערכו, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ז סי"ז והע' עב) שמתר לקנות גם בחול המועד, משום ידבר האב"ד.

[משנ"ב ס"ק מא]

דְּהִינָה, בְּפִים לְדוֹר⁽³¹⁾.

31) ובשקונה קרקע לצורך המועד, כתב לקמן (סי' תקמה ס"ק לוט) שמותר אף לבתוב את השטר מכירה במועד.

[משנ"ב ס"ק מב]

דְּדִנְקָא אִם הֶאֱמַת כֵּן הוּא שְׁעוּשִׁים הַמִּסְחָר בְּשָׂבִיל זֶה הַשְּׂכִיר⁽³²⁾.

32) ואם כוונתם גם לצורך השכיר וגם לצורך עצמם, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות יח) שודאי אין איסור בזה, וכל דברי המשנ"ב שאסור להערים נאמרו רק כשאין כוונתם לצורך השכיר כלל כי אם לצורך עצמם, ומערימים ואומרים שעושים לצורך השכיר. ואף שבטעם ההיתר ביאין לו מה יאכל, כתב הנמוקי יוסף (מועד קטן דף ג' ב בדפי הרי"ף) שהוא מפני שאין לך ידבר האב"ד יותר מזה, ולענין ידבר האב"ד הרי נפסק לעיל (סי' תקלו ס"ק נה) שכשצריך לבצור כרמו מפני ידבר האב"ד, מותר לפועלים לעשות עמו בשכר אפילו אם יש להם מה לאכול, שכיון שאצלו הוא ידבר האב"ד מותר להם לעשות מלאכתו, ואפילו אם כוונתם היא רק לצרכם מותר, ביאר המנחת שלמה (שם) שאין הכוונה בזה ממש להיתר ידבר האב"ד, שהרי אם היינו מתירים מכה טברא זו גם באין לו מה יאכל, אם כן היינו מתירים לעבוד בבתי חרושת, כי מן הסתם יש בין הפועלים אחד או שניים שאין להם מה לאכול. ובהכרח שהז"ל אסרו מסחר ומלאכה אף על פי שידעו שיהיו כמה אנשים שמחמת זה לא יהיה להם מה לאכול, ואשר על כן אין כוונת הנמוקי יוסף להיתר ידבר האב"ד מצד עצמו, אלא בצירוף הכוונה לצורך העני.

